

KAPITEL 26

INTRODUKTION TIL SAPFO

SAPFOS LIV OG FORFATTERSKAB

Sapfo er noget ganske særligt, når man beskæftiger sig med kvinden i Antikken. Hun er nemlig en af de få kvindelige digtere, som vi har bevaret og kan læse i dag – men hendes køn er nu ikke det eneste iøjnefaldende ved hende.

Sapfo levede i byen Mytilene på den græske ø Lesbos i det 7. århundrede f.v.t. og har givetvis tilhørt en af øens rige og magtfulde familier. Som det nu engang var normalt, så har Sapfo med al sandsynlighed været gift – vi ved i hvert fald, at hun har haft en datter, der hed Klëis, og mon ikke det ville have været nævnt et sted, hvis hun havde haft et barn uden at være gift. Derudover havde Sapfo en hel række elskere og elskerinder. Særligt det sidste har været med til at definere hendes eftermæle. Måske tænker du, at du aldrig har hørt om Sapfo, men mon ikke du har hørt om det at være ”lesbisk”? Det er en betegnelse, der stammer fra Sapfo, og det betyder egentlig bare, at man kommer fra øen Lesbos. Ordet er dog kommet til at betyde noget helt andet i eftertiden. Den lidt ældre betegnelse ”en sapfisk kvinde” er ligeledes en betegnelse for en lesbisk kvinde. Måske var det mere acceptabelt for kvinder at have seksuelle forhold med andre kvinder på Lesbos end andre steder i Grækenland? Det kan vi ikke sige med sikkerhed. Dog ved vi, at Sapfo var omgivet af unge piger og underviste dem på sin skole, der skulle have været en slags pigeskole for døtre fra det bedre lag af samfundet. Mon ikke hun har undervist dem i poesi?

re, og så vil der
n lyrik. Epos og
ge hører de ind
l at være på vers
nge, fortællende
ed at være mere
emner. Om lidt
t om kærlighed,
re os de antikke

i dag, stammer
ender lyrik som
moderne sang-
ns.

orskellige verse-
emålet *daktylisk*
semål er meget
fe, med tre læn-
u skal møde nu.

INTRODUKTION TIL VÆRKERNE

Allerede i antikken var Sapfo anerkendt for sine digte. Hun har formentlig været en meget produktiv digter og skulle have fyldt ni store papyrusruller, hvilket sådan nogenlunde svarer til længden på hele Homers *Odyseen*. I dag har vi dog kun bevaret omkring 650 linjer. Kun ét enkelt af Sappos mange digte har vi bevaret i sin fulde længde. Det er fragment 1, der er en hyldestsang til Afrodite, den græske gudinde for frugtbarhed, kærlighed og skønhed. Alle Sappos andre digte er kun overleveret i fragmenter – det vil sige i brudstykker.

Som du læste ovenfor, så er Sapfo i eftertiden særligt blevet kendt for sine kærlighedsdigte til kvinder, men både mænd og kvinder er modtagere for hendes digte, og hun skriver om alle typer af kærlighed, både den erotiske og den til familien. Hendes stil er stærke og personlige digte, der alle er skrevet igennem et ”jeg”, og hun tilskrives af nogle opfindelsen af ”det lyriske jeg” (se Centrale begreber s. 140). Om dette ”jeg” i Sappos digte altid er Sapfo, kan vi dog ikke vide.

Det er typisk for Sappos digte, at der ofte optræder guder og gudinder, og at hun bruger dem som *allegorier* (se Centrale begreber s. 140). Derudover er hendes digte kendetegnet ved at være meget sanselige, og hendes beskrivelser af følelser rammer stadig mange moderne læsere. Om de også vil ramme dig, får vi snart at se.

SAPPPOS SAMTID

Ligesom Homer levede og skrev Sapfo i den periode, der i eftertiden betegnes som den arkaiske periode. Hvis du har læst afsnittet om Homers samtid, husker du måske, at de græske bystater blev dannet i den periode, og at en stigende befolkningsvækst førte til det, der kaldes *den græske kolonisering*, hvor den græske verden blev større, og handlen med eksotiske varer steg. Desuden var det arkaiske samfund hierarkisk opbygget med en markant overklasse, og det er formentlig her, vi skal finde Sapfo.

Vi ved ikke meget om Sappos samtid, ud over hvad vi kan udlede af hendes digte. Digtene er derfor ikke kun interessante at læse, fordi de er

smukke, men også fordi de giver os et unikt og ganske positivt indblik i et kvindeliv fra antikken. Vi ved også, at øen Lesbos i tiden, hvor Sapfo levede, var præget af politisk turbulens som så mange andre steder i den arkaiske periode, hvor magtfulde familier kæmpede mod hinanden om magten. Hvordan det præcis har påvirket Sappos liv, kan vi kun forestille os, men hendes familie har med al sandsynlighed være indblandet i de stridigheder om magten, der udfoldede sig på øen på det tidspunkt.

LÆSEFOKUS

- Hvad kendetegner lyrik som genre? (skriv fire til fem stikord)
- Hvem var Sapfo, og hvad kendetegner hendes digtning?

Allegori	på oldgræsk "at sige noget andet". Når en person eller en hændelse fra en fortælling, et billede eller et digt er symboler på noget andet.
Den sappfiske strofe	versemaal bestående af tre længere linjer og én kort, opkaldt efter Sapfo.
Lyrisk jeg	i digte er der ofte et "jeg", som digtet fortælles igennem. Dette "jeg" kaldes "det lyriske jeg". Er der et "du" i digtet, kaldes det for "det lyriske du".

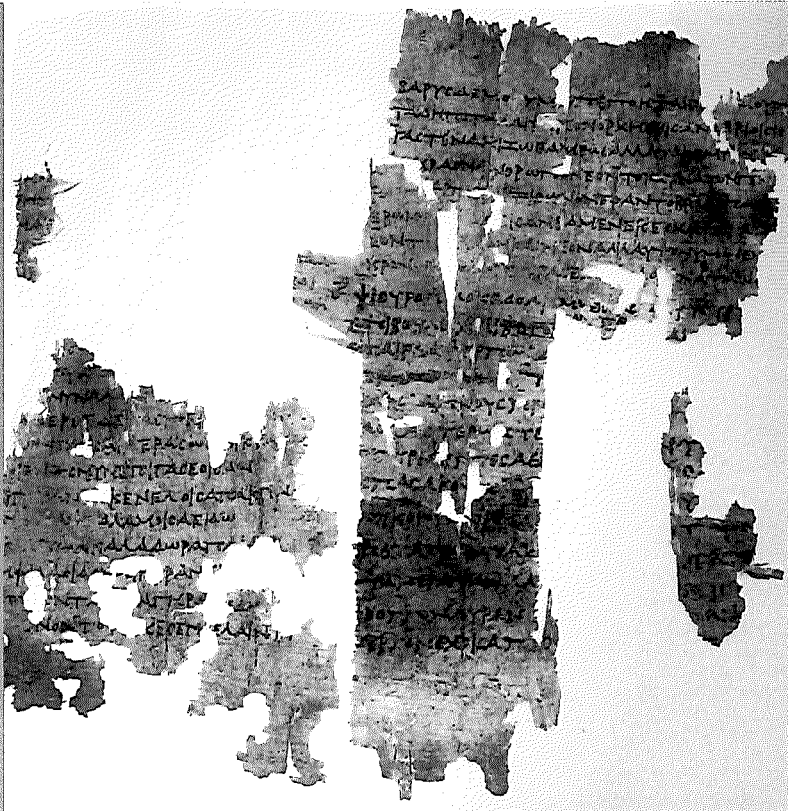
Den britiske maleri af Sapphos have i M...

KAPITEL 27

SAPFO – FIRE DIGTE

I dette kapitel kan du læse fire digte af Sapfo. De fire digte har fælles opgaver, men det betyder ikke, at du ikke kan arbejde med dem individuelt alligevel.

Sappfos digte har kun nået os i eftertiden i andres kopier og i fragmenter. Hvordan et sådant fragment ser ud, kan du se her. Det her er skrevet på papyrus og stammer fra 3. århundrede e.v.t.

Fragment
Udødelige
barn af Ze
herskerind
m

men kom
hørte min
bønhørte r
gy

du spændt
hurtige spu
med pisker
fri

straks kom
smilte i dit
og spurgte
jeg

og hvad jeg
i mit gale h
og lede tilb
(di

For hvis hu
hvis hun ikk
hvis hun ikk
ogs

Kom til mig
bekymringe
skal ske, lad
vær

e har fælles op-
lem individuelt

Fragment 1

Udødelige Afrodite med det spraglede sind
barn af Zeus, du der fletter fælder, jeg beder dig
herskerinde, overvæld og knus ikke mit hjerte
med sorger og smerter

men kom til mig hvis du nogensinde før
hørte min stemme langvejs fra
bønhørte mig og forlod din fars
gyldne hus, og du kom

du spændte din vogn for, og smukke fugle fløj dig
hurtige spurve over den sorte jord
med piskende vinger højt fra himlen
frit i luften

straks kom de. Og du, velsignede
smilte i dit udødelige ansigt
og spurgte hvad der (nu igen) var sket mig og hvorfor
jeg (nu igen) kaldte

og hvad jeg mest af alt ønskede skal ske
i mit gale hjerte. Hvem skal jeg overtale (nu igen)
og lede tilbage til din kærlighed? Hvem
(digters navn), gør dig uret?

For hvis hun flygter, skal hun snart forfølge
hvis hun ikke vil have gaver, skal hun give dem
hvis hun ikke elsker, skal hun snart elske
også mod sin vilje

Kom til mig nu igen: befri mig fra svære
bekymringer, og det mit hjerte længes efter
skal ske, lad det ske. Og du
vær min sammensvorne.

Fragment 2

kom til mig fra Kreta til dette hellige tempel
hvor der er en yndig æble-
lund og altre, der damper
af røgelse

og kølig vand risler mellem æble-
kviste, hele stedet skygges af roser
fra de glimtende rystende blade
drypper dyb drøm

og en hestenærende eng står grøn
med forårsblomster og briser
ånder honningsødt

her løfter du, Kypris
nektar iblandet blomstrende glæder
blidt i guldbægre
skænker

Fragment 3

at give
berømte men
smukke og gode, dine
venner, du gør mig trist
min skam
opsvulmet
lad mig mætte. For
ikke sådan
er indrettet
og ikke

jeg er klar over
af ondskab

andre
sind
velsignede

Fragment 4

Jeg synes har
den mand, d
og hører dig
nærved

og le længels
får mit hjerte
for når jeg ko
få et ord frem

men min tun
ild raser strak
med øjnene s
ørerne brøler

kold sved løb
griber mig fu
end græs det
jeg er lige ved

Men alt skal v

UDDRAG F

Fragment 4

Jeg synes han ligner en gud
den mand, der sidder foran dig
og hører dig tale sødt
nærved

og le længelsvækkende, det
får mit hjerte til at hamre i brystet
for når jeg kort ser på dig kan jeg ikke
få et ord frem

men min tunge knækker, en tynd
ild raser straks under huden
med øjnene ser jeg intet
ørerne brøler

kold sved løber af mig, en rysten
griber mig fuldstændig, jeg er grønnere
end græs det er som om
jeg er lige ved at dø

Men alt skal voves, for ...

UDDRAG FRA ANDERSEN, 2020